

Підтримую ініціативу читачів «Дня»

Рік 20-річчя газети по-особливому збігся з ювілейними датами українського генія Івана Франка

ПОГЛЯД

Богдан САВКІВ,
гірничий інженер, читач та дописувач

З наближенням 2016 року владою оприлюднювалися ініціативи зробити його роком англійської мови.

Мені більш імпонує громадська ініціатива з нагоди 20-річчя газети «День» — відзначати 2016-й як рік згаданої газети та її читачів. Вважаю, що побажання шанованих інтелектуалів, оприлюднені в №№227-228 та 232-233 відповідно за 11-12 та 18-19 грудня п. р., щодо подальшого пізнання історії України, розуміння суспільно-політичних, соціальних та культурних процесів сьогодення, формування у людей активної громадянської позиції, самовдосконалення, пробудження українських душ та виховання в патріотичному дусі, в ювілейному для газети році якнайповніше можуть бути реалізовані своєрідним чином — оголошенням 2016-го роком Івана Франка.

Незалежна Україна має виправити несправедливість — повернути на чільне місце найбільшого продовжувача справи великого Тараса. Пригадується Павличкове (приблизно): Шевченко народив український народ, а Франко його виховав. Титан праці І. Франко ввійшов в українську та світову історію як різносторонній літератор — поет, прозаїк, драматург, перекладач, критик, як учений-енциклопедист, літературо- та мистецтвознавець, філософ, економіст, фольклорист; як громадський та політичний діяч. Його багату літературна спадщина не вміщається в 50 виданих томах, вона тягне до 100 томів.

І. Франко продовжив та творчо розвинув поетичні традиції Т. Шевченка, опублікувавши 1886 року знакову збірку «З вершин і низин», а пізніше «Зів'яле листя» — один із шедеврів світової інтимної лірики, інші збірки, геніальну поему «Мойсей». Перу його належить сотня повідей та новел, десяток повістей та романів, кілька драматичних творів, зокрема неперевершена драма «Украдене щастя».

Франком на високому мистецькому рівні розширено діапазон української історичної тематики. Своїми перекладами кращих зразків світового письменства з глибокими коментарями письменник збагатив духовну скарбницю рідного народу. До розвитку Шевченківських традицій припадає плідна літературознавча праця над творчістю великого попередника — І. Франко по праву вважається першим великим, найбільшим у XIX столітті, шевченкознавцем. Його перу належать літературознавчі дослідження творчості С. Руданського, А. Свидницького, Ю. Федьковича, І. Нечуя-Левицького, В. Самійленка, І. Карпенка-Карого, в Лесі Українці зумів розглядити нового генія української поезії, по-батьківськи спрямувати модерних свого часу інших молодших літераторів...

Знаковий його внесок і в такі суспільні науки, як філософія та економіка. Насправді наш мислитель одним із перших виступив критиком істотних вад «наукового соціалізму» і комуністичної концепції держави. В економічних працях досліджував стан галицького селянства та робітництва, виступав із критикою урядової політики.

Заслуговує на увагу і кипуча Франкова громадська та політична діяльність. Він був редактором та співредактором низки журналів, зокрема «Літературно-наукового вісника». Разом із М. Грушевським він

заснував та керував Науковим товариством і. Т. Шевченка, що стало першим прообразом Української академії наук.

Митрополит А. Шептицький, перебуваючи на заслання в Росії, назвав смерть Франка найбільшою людською втратою українців у роки Першої світової війни.

Він був організатором Радикальної партії — першої української партії європейського типу, а згодом національно-демократичної партії, підкреслюючи при цьому єднання всіх українських сил для боротьби за права українців.

Останнім часом із різних причин постать І. Франка безпідставно відсунута в тінь. Якщо в 1956 році навіть радянська влада забезпечила відзначення ювілею у всеукраїнському та світовому вимірах, створені фільми «Іван Франко», а згодом «Захар Беркут», музичні твори, спущена на воду низка кораблів серії «Іван Франко», а пізніше на честь поета перейменована Прикарпатська область, то 2006 року незалежна Україна обмежилася святкуванням тільки у Львові та Нагуєвичах. Не виконаний указ Президента про встановлення премії імені великого українця, Кабміном навіть не розроблено положення про таку премію.

Редакція та читачський актив визнаної всеукраїнської газети в рік свого 20-річчя можуть виступити колективним ініціатором визначення 2016 року в Україні та світі як року Івана Франка. Особливо суголосними сьогоденню, творенню справжньої Української державності є донедавна заборонені твори, їхнє тлумачення та ознайомлення з ними українського загалу стане найвдячнішою зброєю громадського впливу на владу з найвищих щаблів і до низин щодо їхньої відповідальності за долю країни в наш історичний час. Реалізація цих та інших пропозицій стане справжнім відзначенням і 20-річчя популярної української газети, що щасливо і символічно збіглося з ювілейними датами українського генія.

РЕЗОНАНС

Як відгук на статтю Романа Гривінського «Хто замовляє «шизофренію»?» («День» № 212 від 20 листопада 2015 року) редакція отримала «Звернення до наукової спільноти і державників України», яке ухвалили члени чернігівського обласного товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, а підготували громадські активісти з Ніжина, Чернігова, Києва — Микола Шкурко, Анатолій Зеленько, Василь Чепурний, Олена Бросаліна, Василь Шусть. Наводимо витяг із документа:

Питання мови — справа буття нації

Агресивна фаза російської експансії аргументується державною політикою РФ щодо «захисту» російськомовних на Україні (Федеральний закон від 24 травня 1999 року № 99-ФЗ «Про державну політику Російської Федерації щодо співвітчизників за кордоном»). Узагалі на офіційному рівні йдеться про формування та захист «русского мира» насамперед на території колишнього СРСР.

Успіх російської експансії у Криму і на Донбасі пояснюють ідеологічним впливом російської пропаганди. Звісно, вона провадиться російською мовою, тому близька російськомовним громадянам. Ці громадяни у своїй більшості (хіба що за винятком етнічно вичищеного та заселеного росіянами Криму) є етнічними українцями, які перейшли на російську мову. Цей процес переходу можна назвати перекодуванням пам'яті, що супроводжується не тільки витісненням української мови, а й усього, що з нею пов'язане. Без сумніву, відбувається травмування психіки, яке виливається у комплекс меншовартості. За радянських часів цей комплекс проявився у тому, що з українців виходили покірні службовці низового і середнього щаблів у тодішній номенклатурній ієрархії. Зараз же цей стійкий комплекс не дозволяє українцям побудувати сучасну повноцінну державу.

Напрошується логічний висновок: війна на сході України припиниться тоді, коли відпаде потреба у такому «захисті», чим насправді зручно прикриваються економічні інтереси Росії та її поплічників в Україні.

Для громадян України це означає необхідність відмови від російської мови. Зрозуміло, що такий вибір має бути осмисленим, добровільним і тривалим у часі. Отже, сподіватися на швидкий мир (воєнний, торговельний, інформаційний) із Росією не доводиться...

Чи відповідає фактичний рівень поширення використання російської мови в сучасній постмайданній, шукаючій своєї ідентичності Україні сформованому суспільному запиту на розрив з колишньою метрополією, на втрату сателітності у російському політичному, економічному, інформаційно-культурному просторі?

Мислення і мова найтіснішим чином пов'язані між собою. Одночасне використання української й російської мов призводить до активного суржикомовлення і як наслідок — до «суржикомислення», тобто неповноцінної інтелектуальної діяльності, та закріплення комплексу меншовартості

Вихід бачиться у налагодженні зворотного процесу дерусифікації, тобто декодуванні пам'яті українських громадян, не тільки російськомовних, а й суржикомовних — разом більшості населення країни.

Для цього потрібне, насамперед, авторитетне слово науки. І приклад тих, хто вважає себе інтелігенцією, середнім класом. Щоб подолати наявний диспаритет, а відтак досягти пріоритетності української мови, необхідно законодавчо закріпити: виключне право (пріоритет) української мови у ЗМІ й рекламі; в офіційному спілкуванні тощо.

Є ще один, не менш важливий, аспект українсько-російської мовної проблематики. Це доступ української молоді до ринків освіти і праці насамперед слов'янських країн Європи. Адже україномовним легше за російськомовних вивчити польську, словацьку, чеську, інші слов'янські мови.

Є у деякого побоювання щодо розколу країни на мовному ґрунті. Даремно. Якщо за цю справу візьмуться науковці й державники, а не про-

дажні політики грошових мішків, справа українізації України набере конструктивного і легітимного характеру.

Відповідно, державна політика в утвердженні української мови має бути надзвичайно принциповою і послідовною. Проведений в Україні 2001 року перепис населення показав значне поширення використання української мови порівняно з 1989 роком. Цьому сприяла і освітня система, і потенційна здатність володіння українською мовою задовольнити кар'єрні домагання молоді людини. На нашу думку, очікуваний перепис 2016 року також підтвердить цю тенденцію у зв'язку з ідентифікацією росіян, носіїв російської мови, з ворогами української держави у масовій свідомості громадян.

РЕЦЕНЗІЯ

на «Звернення» за темою: «Питання мови — справа буття нації» Олени Бросаліної, кандидата філологічних наук, Анатолія Зеленька, доктора філологічних наук, Василя Чепурного, Миколи Шкурка, Василя Шустя, кандидата педагогічних наук

У «Зверненні», поданому на рецензію, порушується проблема розвитку української мови в Україні в умовах війни з РФ та відродження нації. У «Зверненні» слушно наголошується, що питання мови в даний час є однією з найактуальніших проблем національної ідентичності, яка стала нагальною через кризу міждержавних відносин України та РФ. Вірно зазначено вихідні причини поточної кризи і конфлікту між країнами — це багатовікове утиснення української мови на теренах нашої країни та скрізь, де панує «русский мир». Однак це треба розглядати відносно всіх національних артефактів, які нищили росіяни весь період існування наших народів. На їх нищення і спрямовано російську пропаганду, що теж відзначено у пункті 3) «Звернення».

Оскільки процес мислення відображається у мовній формі, то це призводить до встановлення семантичних фільтрів у свідомості індивіда та нації, через які не пропускають національні артефакти до сфери свідомості, що перешкоджає закріпленню уявлень, понять, настановлень та цінностей, формуючих смислову сферу, через яку відтворюється ідентичність, забезпечується її спадковість та неперервність поколінь.

Автори зазначають, що державі слід рішуче протистояти російській пропаганді, для цього пропонуються цілком слушні заходи «досягнення пріоритету української мови в Україні». Такі заходи сприятимуть «дерусифікації», тобто поверненню національної пам'яті та ідентичності українських громадян». Це питання дійсно беззбалансованої державної політики само-собою не вирішиться.

Висновок: дане «Звернення» є важливою пропозицією для державних діячів і народу України, яке базується на психологічних закономірностях формування національної ідентичності. Запропоновані заходи спрямовані на виправлення небезпечної ситуації подальшого розмивання суспільної свідомості і втрати України як держави.

Рецензент — старший науковий співробітник лабораторії історії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України **БІЛОКОНЬ Ігор Вікторович**

У продовження теми в Чернігові найближчим часом відбудеться науково-практична конференція на тему «Питання мови, справа буття нації»

✉ РЕЗОНАНС ○ РЕЗОНАНС ○ РЕЗОНАНС ○ ✍

Отзв на статью Елены БЕРЕЖНЮК «Против «ростков сепаратизма» («День» № 13 от 28 января 2016 года)

Нужно на законодательном уровне запретить сепаратистам голосовать и избираться в любые органы власти, а так же запрет для сепаратистов на работу в органах МВД, судах и т.п.

Facebook-користувач **Sergey Nosov**

Відгук на статтю Івана КАПСАМУНА та Дмитра КРИВЦУНА «Як збираються

голоси?» («День» № 8 від 21 січня 2016 року)

У нас Коаліції громадських організацій Народна Конституція є альтернатива — яка є виходом і в конфлікті з РФ в тому числі — створити Нову Конституцію на основі широкої Суспільної угоди та через Конституційні збори (законопроект зареєстрований нарешті в ВРУ). Це шлях який знімає ризики конституційних змін по легалізації сепаратистів.

Вікторія ПОДГОРНА, політолог

Відгук на статтю Валентина ТОРБИ, Івана КАПСАМУНА, Дмитра КРИВЦУНА «Школа Марчука» («День» № 13 від 28 січня 2016 року)

«...коли суспільство ще не зовсім було готове до справжніх змін». Не було готове і зараз не готове — завжди недоганяємо. Недоганяли з Чорновілом, недоганяли з Марчуком, а потім жалкують і знову недоганяють. Такий наш менталітет.

Facebook-користувач **Andriy Strashok**